

Література

1. Коломієць М. П. Словник іншомовних слів / М. П. Коломієць, Л. В. Молодова. – К.: Освіта, 1998. – 190 с.
2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: Зб. наук. праць / Редкол. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова. – Випуск 2. – 2000. – 326 с.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
4. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі : навчальний посібник / За ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. – К.: Вища школа, 2003. – 323 с.
5. Аузіна М. О. Система комплексної діагностики знань студентів: навчальний посібник / М. О. Аузіна, Г. Г. Голуб, А. М. Возна. – Львів: Львівський банківський інститут НБУ, 2002. – 38 с.
6. Майоров А. Н. Теория и практика создания тестов для системы образования / Алексей Николаевич Майоров. – М.: "Интеллект-центр", 2001. – 296 с.
7. Попкова Е.В. Подготовка учителя естествознания к формированию информационно-компьютерной грамотности старшеклассников / Е. В. Попкова, О. С. Аранская. – Витебск : Изд-во ВГУ им. П. М. Машерова, 2003. – 189 с.

Данная статья посвящена проблеме применения современных информационных и коммуникационных технологий в учебном процессе. Особое внимание обращено на вопросы разработки и внедрения компьютерной системы тестового контроля знаний и умений студентов, которая построена на основе баз знаний.

Ключевые слова: современные информационные и коммуникационные технологии, тестовый контроль, компьютерная система тестового контроля.

This article focuses on the application of modern information and communication technologies in educational process. Particular attention has been paid to the issue of developing and implementing a computer system test control of knowledge and skills of students, which is based on knowledge bases.

Keywords: advanced information and communication technologies, test control, test control computer system.

УДК 374.71

АНАЛІЗ УГОРСЬКОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПРОЦЕСІ ДОПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Поліщук Віра Аркадіївна
м. Тернопіль

В статті розглянуто питання профорієнтаційної роботи серед учнівської молоді старших класів Угорщини.

Ключові слова: професійна підготовка педагогічних кадрів, професійні орієнтири, майбутня професійна діяльність.

Сьогодні все більше поглиблюється суперечність між постійним ускладненням професійної діяльності, зростанням вимог суспільства до рівня професійної компетентності фахівців різних спеціальностей у нових соціально-економічних умовах і реальним станом їх готовності до виконання професійних функцій. Ця проблема висвітлюється у працях багатьох відомих вітчизняних і зарубіжних учених (І.Зязюн, М.Кларін, В.Кремень, Н.Ничкало, Г.Феллер, Х.Хорч та ін.). Особливо актуальною, на нашу думку, є ця проблема стосовно професійної підготовки педагогічних кадрів, оскільки престиж педагогічної професії сьогодні не є достатньо високим і мотивація до професійної педагогічної діяльності у багатьох майбутніх учителів проявляється не чітко.

Однією з важливих умов підвищення якості професійної підготовки педагогічних кадрів та розвитку професійної мотивації є профорієнтаційна робота та допрофесійна підготовка.

Підкреслимо, що створення орієнтирів для вибору професії учнівською молоддю є основою формування навчальної та професійної мотивації. Тому своєчасна психолого-педагогічна допомога учням у виявленні схильності до різних сфер професійної діяльності та прийнятті рішення щодо роду майбутньої професії є важливим кроком на шляху до формування конкретних життєвих та професійних планів, а також свідомого вибору професії.

Слід відзначити, що питанням допрофесійної підготовки майбутніх фахівців у вітчизняній психолого-педагогічній науці і практиці не надається належна увага на відміну від багатьох зарубіжних країн, зокрема Німеччини, Угорщини. Зважаючи на це, стисло проаналізуємо деякі особливості допрофесійної підготовки майбутніх педагогів в Угорщині.

Питання профорієнтації та допрофесійної підготовки розглядаються у працях таких угорських дослідників як П.Рокушфалві,

К.Сіпаді, Е.Барков, Л.Варга, Ю.Конц, М.Адам та ін. За визначенням науковців, профорієнтація – це процес надання допомоги учням у виборі майбутньої професійної діяльності шляхом врахування їх індивідуальних потреб та якомога ширшої інформатизації [1, с.12].

У своїх працях угорські вчені цілком слушно відзначають, що формування професійних орієнтирів необхідно розпочинати вже в ранньому шкільному віці як невід'ємну складову виховної роботи та розвитку особистості школяра, збуджуючи мотивацію, інтерес до навчальної та професійної діяльності та сприяючи входженню учнів в соціум [2].

Професійні плани школярів є відображенням ціннісних орієнтацій, сформованих в ході виховного впливу школи, родини, суспільства та оточуючого середовища. Тому визначення професійної придатності необхідно уточнювати за рахунок вивчення істинних мотивів професійного вибору, навіть за умови володіння учнем необхідними професійно значущими задатками.

Вчені підкреслюють необхідність активізації діяльності учнів, важливість прийняття ними активної професійної позиції, осмислення вибору. Профорієнтаційна робота має носити не настановчий, а дорадчий характер, сприяючи розвитку почуття відповідальності за прийняття школярем рішень. Учневі важливо відчувати, що його вибір є добровільним та відповідає його особистим запитам.

Зауважимо, що в Угорщині значне поживлення інтересу до проблеми профорієнтації простежується з початку 90-х років, коли в країні відбуваються масштабні зміни у політичному та суспільно-економічному устрої, які, в свою чергу зумовили зміни стосовно попиту на працівників різних галузей та викликали необхідність забезпечення швидкої адаптації і трансформації системи професійної підготовки до умов ринкової економіки. Резонансом глобальних перетворень стало зміщення акцентів у змісті освіти: значущості набувають індивідуалізація та особистісна орієнтація навчально-виховного процесу, вивчення особистісних якостей школярів, їх потреб, здібностей та створення відповідних профе-

сійних орієнтирів.

Саме в цей час в Угорщині розпочинається активна цілепрямована робота в загальноосвітніх навчальних закладах з профільної орієнтації, готується відповідна нормативно-правова база. Із прийняттям Національного базового навчального плану (130/1995 (X.26.) профорієнтація стає важливим елементом змісту освіти. В 2007 році із доопрацюванням Національного базового навчального плану в парадигмі компетентісного підходу зорієнтованість на професію було виділено як одну із шести найважливіших компетенцій, яку необхідно розвивати протягом всього періоду навчання в загальноосвітніх навчальних закладах. Сьогодні в Угорщині вже частково розроблено та впроваджено в навчально-виховний процес головні положення профорієнтаційної роботи, які передбачають профорієнтацію в 1-12 класах всіх типів загальноосвітніх шкіл та профільне навчання в 9-12 класах.

Угорська система профільної освіти функціонує у двох площинах: профорієнтаційній роботі та профільному навчанні в системі загальноосвітніх шкільних закладів, а також спеціалізованих дорадчих центрах, які здійснюють профконсультування.

Основними цілями профорієнтації є: розвиток психологічних властивостей, інтересів, нахилів та особистості в цілому; самопізнання, особливо щодо придатності до певних професій; планування майбутнього, формування Я-образу; ознайомлення школярів зі світом професій та їх природою; ознайомлення школярів із особливостями професійної підготовки.

Профорієнтація повинна сприяти гармонізації особистих запитів школярів та потреби суспільства у високоосвічених та компетентних працівниках. На думку П.Рокушфалві, метою профорієнтації є спрямування особистості до професійного вибору, в результаті якого відбудеться суспільно значуща реалізація особистісних потреб [3, с.65].

До найважливіших завдань профорієнтаційної роботи загальноосвітніх навчально-виховних закладів вчені відносять:

- сприяння розвитку зрілості особистості школяра та свідомого професійного вибору, позаяк для юнацького віку властивими є труднощі у прийнятті чіткої особистісної позиції, уникнення критичних ситуацій вибору, недостатній рівень розвитку почуття відповідальності, нездатність осягнути часову перспективу та наслідки власних дій та вчинків;
- подолання труднощів, пов'язаних із свідомим вибором професії, які можуть виникати у зв'язку з недостатньою інформованістю про зміст професійної діяльності або неможливістю здобути попередньо обрану професію;
- подолання дилеми професійного вибору, як наприклад, спрямованість інтересів школяра на різні професії;
- розв'язання питання неадекватності професійного вибору, пов'язаного із недостатньою навчальною успішністю, незадовільним станом здоров'я тощо.
- гармонізація уявлень школяра про майбутню професію та реальні життєві обставини.

Загальноприйнятими формами організації профільного навчання в Угорщині є наступні:

- за сферами соціально-трудової діяльності (наприклад, гуманітарний, на основі якого здійснюється допрофесійна педагогічна підготовка та поглиблене вивчення ІМ);
- за рівнями складності (вивчення ІМ у 9-12 класах на середньому та вищому рівні);
- підготовка до складання іспитів на атестат зрілості на вищому рівні (наприклад, з ІМ, інтегрованої дисципліни педагогіки і психології тощо);
- підготовка до навчання у ВНЗ відповідного профілю (наприклад, за педагогічним та філологічним напрямком).

На сьогоднішній день в Угорщині допрофесійна підготовка майбутніх педагогічних кадрів здійснюється мережею закладів: загальноосвітніми середніми школами; загальноосвітніми се-

редніми гуманітарними школами; гімназіями; загальноосвітніми середніми професійними школами; загальноосвітніми середніми професійними педагогічними школами.

В загальноосвітніх середніх школах, середніх гуманітарних школах та гімназіях організація профільного навчання відбувається за предметним принципом за одним або кількома профілями. Метою профільного навчання даного типу закладів освіти є підготовка до складання іспитів на атестат зрілості на вищому рівні, а також підготовка до навчання у ВНЗ за спорідненим напрямком підготовки. Загальноосвітні середні професійні та загальноосвітні середні професійні педагогічні школи передбачають загальноосвітню підготовку на рівні рівнозначному гімназії (для гуманітарного напрямку) та профільну підготовку (педагогічну, поглиблене вивчення ІМ).

В Угорщині поширеним є досвід функціонування шкіл різного типу на базі одного навчального закладу, як наприклад, гімназії та професійної педагогічної школи тощо. Деякі загальноосвітні школи формуються на базі вищих навчальних закладів, які забезпечують профільне навчання відповідного напрямку (наприклад, педагогічного), що здійснюється його науково-педагогічними працівниками.

Основною організаційною формою підготовки майбутніх педагогічних фахівців є загальноосвітні середні професійні та педагогічні професійні школи. Вважаємо за доцільне ближче ознайомитись із досвідом їх функціонування, позаяк вони є порівняно унікальним явищем по відношенню до української системи освіти.

Загальноосвітні середні професійні школи були сформовані на початку 1990-их років за підтримки Світового банку задля вирішення зростаючих прогалин на ринку праці. За період від 1991 до 1997 років з усіх створених 134 навчальних закладів – половина спеціалізується на допрофесійній та початковій професійній освіті. Починаючи від 2001 року професійні школи пропонують допрофесійну підготовку за 21 напрямком, як наприклад, освіта (педагогіка), соціальна робота, охорона здоров'я, мистецтво, інформатика, економіка, легка та важка індустрія, охорона навколишнього середовища, лісництво, торгівля, транспорт, туризм, сільське господарство і т.д.

Метою профільного навчання в середніх професійних та професійних педагогічних закладах є забезпечення загальноосвітньої та допрофесійної підготовки за гуманітарним напрямком та підготовка до подальшого навчання у ВНЗ за відповідною спеціальністю. Як зазначається у навчальному плані Євангельської гімназії та педагогічної професійної школи ім.Кошута Лойоша, основним завданням профільного навчання є формування мотивації школярів до вибору педагогічної професії та продовження навчання у вузі за педагогічним напрямком. Важливо також сприяти свідомому вибору школярів здачі іспиту на атестат зрілості вищого рівня з інтегрованої дисципліни «основи теорії освіти», що охоплює педагогіку та психологію [4, с.65].

Після отримання атестату зрілості, слухачі даних освітніх закладів мають можливість отримати диплом молодшого спеціаліста за такими педагогічними спеціальностями, як наприклад, асистент педагога, асистент педагога дітей із вадами здоров'я, соціального педагога, соціального працівника та деяких інших, який передбачає в середньому 1-2-річний курс навчання.

У професійних школах передбачається вивчення базових шкільних дисциплін на кількох рівнях: стандартному – обов'язковий мінімум, визначений типовим навчальним планом; академічному – поглиблене вивчення дисциплін, рівень якого є рівнозначним гімназійному або навіть вищим; профільному – професійне спрямування змісту навчальних дисциплін, вивчення профільних дисциплін (педагогіки, психології, педагогічної практики і т.д.).

Отже, на сьогоднішній день в Угорщині функціонує система допрофесійної підготовки, яка є важливою складовою професійної підготовки фахівців.

Література

1. Szilagyi K. Pályaorientáció. Tanári kézikönyv/ K.Szilagyi, M.Kenderfi, Zs.Rettegi, P.Völgyesy. – Budapest: Nemzeti Szakkepzési Intezet, 2004. – P. 93.
2. Szücs J. Egy fővárosi nevelőotthon pályaválasztási, pályairányítási munkájának 20-éves tapasztalatai. In: Tanulmányok, cikkek a fővárosi gyermekvédelem köréből / J.Szücs. –1980. – N 26. – pp. 179-192.

3. Rókusfalvy P. Pályaválasztás előkészítése/ P.Rókusfalvy. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1982. – P.185.
4. Evangélikus Kossuth Lajos Gimnázium és Pedagógiai Szakközépiskola. Pedagógiai Program. – P. – 107. URL: <http://www.eklg-miskolc.sulinet.hu/>

В даній статті розглядаються питання організації профорієнтаційної роботи серед учасників старших класів Венгрії. Ключові слова: професійна підготовка педагогічних кадрів, професійні орієнтири, майбутня професійна діяльність.

The author of the article has considered the issues of organization of professionally-directed work among the pupils of higher schools in Hungary.

Key words: professional training of pedagogical staff, professional orientation, future professional activity.

УДК 37.013

ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДСЬКИХ МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Поліщук Юрій Йосипович
м. Тернопіль

У даній статті розглядаються питання профілактичної діяльності громадських молодіжних організацій в Україні.

Ключові слова: девіації, профілактична робота, громадські молодіжні організації.

Минулі десятиріччя характеризуються наявністю складних процесів, які мають місце в сучасному українському суспільстві в сфері політики, економіки, соціального захисту населення. Нестабільність політичної, економічної, соціальної, правової системи, різке соціальне розшарування, недосконалість владних структур зумовили трансформацію суспільної свідомості, переосмислення духовних цінностей, деформацію моральних підвалин суспільства.

Значна частина населення виявилася не готовою жити в нових умовах і перебуває в стані дезорієнтації і дезадаптації. Особливо це характерно для молодого покоління, яке опинилося в ролі об'єкта впливів, а не суб'єкта історичної діяльності, можливості самореалізації якого суттєво знизилась.

В цих складних умовах в середовищі неповнолітніх формується негативна ідеологія, психологія, специфічні поведінкові стереотипи, особливий спосіб життя, а різні девіантні прояви нерідко виступають формою самовираження, самоутвердження і навіть нормою буття.

Девіації серед неповнолітніх (бродяжництво, жебракування, проституція, правопорушення, токсикоманія, наркоманія) набули значного розповсюдження і продовжують зростати.

Вчені підкреслюють наявність негативних тенденцій розвитку злочинності неповнолітніх в Україні, які проявляються в:

- поширенні організованих форм злочинної діяльності;
- збільшенні темпів зростання злочинності неповнолітніх;
- зростанні питомої ваги злочинності неповнолітніх у структурі загальної злочинності;
- збільшенні кількості злочинів, пов'язаних з наркотиками;
- зростанні технічної оснащеності неповнолітніх злочинців [1].

Все це, безперечно, актуалізує проблему профілактики девіантних проявів серед неповнолітніх.

Практика показує, що тривалий час суспільство витрачало більше сил і ресурсів на боротьбу зі злочинністю, ніж на її попередження. Проте сьогодні в суспільній свідомості відбуваються зміни – поступове усвідомлення того, що засоби покарання не повинні розглядатися як основна форма боротьби з протиправною поведінкою, а поєднуватися з засобами профілактики, причому, при домінуючій ролі останніх.

Термін „профілактика” вживається в багатьох галузях науки і означає попередження, запобігання. Профілактика може бути спрямована на попередження можливих фізичних, психологічних,

соціокультурних колізій у окремих індивідів; збереження, підтримку і захист життя і здоров'я людей; сприяння їм в досягненні поставлених цілей і розкритті їх внутрішніх потенціалів. Незважаючи на різноманітність підходів до визначення профілактики, основною її характеристикою є спрямованість на попередження і мінімізацію негативних девіантних проявів.

Що стосується профілактики девіантної поведінки неповнолітніх, то зміст профілактичної діяльності в найбільш загальному вигляді полягає в реалізації системи цілеспрямованих заходів, які забезпечують ефективну дію соціальних норм у всіх сферах життя суспільства. Разом з тим, профілактику девіантності неповнолітніх слід розглядати як процес впливу в сфері тих суспільних відносин, які виникають в зв'язку з появою конкретних форм девіацій і реалізацією подолання і попередження девіантних форм поведінки.

Отже, профілактика девіантної поведінки неповнолітніх передбачає комплекс найрізноманітніших заходів. Цей комплекс поєднує в собі зусилля різних інстанцій і установ, сукупність заходів, видів роботи з неповнолітніми в залежності від їх віку, індивідуально-психологічних властивостей, глибини відхилень в особистісному розвитку і поведінці.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що профілактична робота має багаторівневий характер, який передбачає здійснення соціально-економічних, ідеологічних, культурних заходів в загальнодержавних масштабах, спрямованих на якнайбільш повне задоволення матеріальних і духовних потреб людей, формування соціальної зрілості і громадянської активності підростаючого покоління; координацію виховних впливів, які здійснюються за місцем проживання, роботи, навчання і спрямовані на оздоровлення мікросередовища, де безпосередньо проходить життя і діяльність людини; забезпечення індивідуальної і профілактично-виховної роботи, спрямованої на корекцію розвитку особистості і попередження аморальних явищ, протиправних дій.

Слід підкреслити, що в останні десятиріччя в Україні з'явилася низка цікавих досліджень з проблеми девіантної поведінки неповнолітніх та її профілактики, виконаних відомими вченими, представниками різних галузей науки: психології, соціології, соціальної роботи, медицини, права. Серед них варто згадати праці Ю.Втхляєва, І.Запорожана, Н.Максимової, В.Синьова, В.Оржеховської, Т.Федорченко, М.Фіцули та інших, в яких розглядаються різні аспекти проблеми девіантної поведінки та її профілактики.

Зокрема, чітко визначені суб'єкти профілактики девіантної поведінки неповнолітніх :

- органи управління освітою і освітні заклади, які включають також дитячі будинки, школи-інтернати, спеціальні навчально-